آریانا افغانستان آنلاین
http://www.arianafghanistan.com

عبدالباري جهاني ۲۰۱۹/۰۸/۰۵

ملي وحدت
زموږ د تاریخ په رڼا کي

شپږمه برخه

بندیان او له هغوی سره د افغانانو سلوک:

مکناټن د ډسمبر پر درویشتمه ووژل سو او د انګلیسیانو قواوو له کابل څخه د ۱۸۴۲ کال د جنوري پر شپږمه، یعني د هغه له قتلېدلو څخه تقریبا دوې هفتي وروسته، له کابل څخه د جلال آباد پر لور حرکت وکړ. دا قوه، لکه څرنګه چي انتظار یې ایستل کېدی، په لاره کي ټوله تباه سوه او یوازي ډاکټربرایډن د جنوري پر دیارلسمه، یعني د قواوو د حرکت څخه یوه هفته وروسته نیم ژواندی جلال آباد ته ورسېدی. که له دې قوې سره هغه ټول خانان اوقومي مشران چي لېدي سېل یې نومونه یاد کړي دي ملګري سوي وای ښایي دا تباهي منځته نه وای راغلې. څرنګه چي له دې قوې سره یوازي اکبرخان ملګری وو او هغه د حمله کوونکو غازیانو، په تېره بیا غلجیو، چي د اکبرخان خبري چنداني اغېزه هم نه ورباندي کوله، مخه نه سوای نیولای. په لاره کي ځیني صاحب منصبان، ښځي او ماشومان اکبرخان ته تسلیم سول او هغوی ټول سلامت پاته سول.

که په اوسني وخت کي، د جنګي بندیانو د ساتلو او له هغوی سره د سلوک په برخه کي، د هغو هیوادونو سلوک ته وګورو چي د ملګرو ملتونو او د بشر د حقوقو د بین المللی موسسې د قوانینو بنسټ یې ایښی دی نو د نونسمي پېړۍ په نیمایي کي د یوه دښمن یرغلګر هیواد له بندیانو سره د افغانانو سلوک بې ساري دی.

ځیني هغه بندیان وه چي د مکناټن له وژل کېدلو څخه وروسته د نواب محمدزمان خان تر کوره رسېدلي او ځیني هغه بندیان وه چي له کابل څخه د انګلیسي پوځ د وتلو په ترڅ کي اکبرخان ته تسلیم سوي وه. سرجان کي د لومړۍ ډلي بندیانو په باره کي لیکي: « د شاه شجاع له وژل کېدلو څخه دوې ورځي وروسته، د کابل خلکو له محمدزمان خان څخه وغوښتل چي بندیان دي روحاني مشر میرحاجي ته تسلیم کړي. محمدزمان خان د ډېر ښه زړه خاوند وو او له بندیانو سره یې داسي سلوک کاوه چي تر دغه اضافه یې خپل پلار له اولاد سره نه سي کولای. هغه خلکو ته زاری

وکړي او په ژړا يې ورته وويل چې دا بنديان بايد له ده څخه جلا نه سي او دی حاضر دی چې په عوض کې د خپلې کورنی غړي د کابل خلکو ته وسپاري. ده چې هر څه زاری وکړې پر خلکو يې اغېزه ونه کړه. ده بالاخره هغوی ته وويل چې د افغانانو مشر او د ده خپله خور د انګليسيانو په لاس کې بندي ده. که دی دغه بنديان د کابل خلکو ته وسپاري نو د هغوی مشر او د ده خور ته به تاوان پيښ سي. د کابل خلکو ورته وويل دوی په هيري چې انګليسيان له خپلو بنديانو سره بد سلوک نه کوي. د محمدزمان خان ټولي زاری بې ګټې سوې او هغه مجبور سو چې خپل بنديان ميرحاجي ته وسپاري. خو پر هغه باندي يې په ډېر ټينګار او زاريو سپارښتنه وکړه چې د ده له بنديانو سره به ښه سلوک کوي. کله چې بله هيڅ لاره پاته نه سوه نو نواب محمدزمان خان د خپل کور ښځې د ميرحاجي کورته واستولې څو د بنديانو سره هيڅوک بد سلوک ونه کړای سي. محمدزمان خان په دې پوهېدی چې که څوک بنديانو ته د آزار رسولو خيال ولري نو د ده د ښځو د وجود له امله به هيڅوک زړه ونه کړای سي. کې ص ۵۴۷

سرجان کې د اکبرخان سره د انګليسي بنديانو په باره کي ليکي: « د کابل څخه تقريبا درې ميله ليري، د لوګر د سيند پر غاړه د قزلباشو د يوه مشر علي محمد قلا وه. اکبرخان خپل بنديان دغې قلا ته ولېږل او علي محمديې مجبور کړ چې خپلې ښځې او ماشومان کوم بل چېرته بوزي. په دې قلا کې بنديان په هغو اتاقونو کې چې مخکې د علي محمد د کورمېرمني او ماشومان پکښې اوسېدل، ځای پر ځای سول. دا تر ټولو هغو ځايونو پراخ او بهتر وو چې بنديانو ته تر دغه وخته برابر سوی وو. بنديانو د علي محمدپه قلا کې نسبي آزادي ترلاسه کړه. دوی يو لوی باغ درلود چې په هغه کې يې خپل بدني تمرينات او سپورټونه کول. دوی هم د قدم وهلو لپاره پراخه ساحه درلوده او هم يې د باغ له مېوو څخه ګټه اخيستله. دوی کولای سوای چې په رود کې ولامبي او غسلونه وکړي. دوی کولای سوای چې د خپلو دوستانو د ليدلو لپاره بالاحصار ته ولاړ سي او يا هغوی ورته راسي. ډېرو ته د کابل له خلکو څخه د پيسو پورولو زمينه برابره وه. او د ډېرو داسي فيشني شيانو خريداري يې کولای سوای چې له دغه څخه مخکې يې په بديع آباد کې نه سوای اخيستلای. دوی له جلال آباد، هندوستان او انګليند څخه خطونه تر لاسه کول او هيڅا يې له خطونو سره غرض نه کاوه. دوی هم د فکر کولو لپاره وخت درلود او هم يې د بحث لپاره زمينه درلوده. هره ورځ له جلال آباد او له کابل څخه په يوه ډول نه يوه ډول احوالات ورته راتلل. ژوند چنداني بد نه وو او دوی د مغزي کار لپاره ډېر زيات وخت درلود او د بدن د تمرين لپاره ټوله ورځ ورفارغه وه. که يوازې د ځينو ملګرو د نارغه کېدلو ستونزه نه وای او دا چې کله کله به دوی ته احوال را رسېدی چې ښايي اکبرخان يې ترکستان واستوي نور نو هيڅ غم نه وو » هغه کتاب ص ۵۵۰

سر جان کې د همدې مخ په حاشيه کې ليکي چې دا د علي محمد لپاره ډېره د بدمرغی خبره وه چې کله انګليسيان هغې سيمې ته ورغلل نو د ده قلا او باغ يې ټول تباه کړل.

جورج لارنس، چې د اکبرخان په بنديانو کې وو او يو ځل يې د استازي په توګه هم جنرال پالک ته لېږلی وو، خپل ورور هنری لارنس ته ليکي: « ... موږ ټول روغ جوړ يو او ډېر ښه سلوک راسره کيږي. زما له قوله خلکو ته ووايه چې زموږ سره د سردار سلوک له لومړی ورځې تر اوسه پوري له مهرباني ډک دی. هيڅ اروپايي هيواد به د جنګ له بنديانو سره تر دې بهتر سلوک نه وای کړی. زه دا خبره په پوره زړه ورتوب کوم. په بهر کې داسې احساس موجود دی چې زموږ سره بده رويه کيږي مګر دا خبره بالکل غلطه ده. که د اکبر خبره سي نو هغه د ډېرو نورو

کارونو مسوولیت لري او باید چي جواب یي ووایي. الفونستون که په بدیع آباد کي پاته وای هم یي ژوند نه سو کولای. تیزین ته د هغه انتقال د هغه له مړیني سره هیڅ اړه نه لري. ایډوردز ص ۳۹۵

جورج راورټي، چي د پښتو ژبي او افغانانو په باب یي نه هېرېدونکي تحقیقات کړي دي د پښتو انګلیسي قاموس د مقدمي په حاشیه کي لیکي« چي د افغانانو په باره کي له حق څخه تېر نه سو نو سره له هغه چي په ۱۸۴۲ کال کي یي له کابل څخه زموږ د پوځونو د پرشا کېدلو په وخت کي د وعدي خلاف حملي راباندي وکړلي؛ خو موږ د هغوی پر هیواد باندي یرغل کړی وو او دوی هم زموږ سره د یرغلګرو په څېر سلوک وکړ او زموږ قواوي یي تباه کړي. مګر دوی چي بندیان ونیول هغه یي وساتل او د ښځو او ماشومانو یي احترام وکړ. که موږ د یوه غیرمتمدن قوم په حیث، د دوی دغه عمل په ډهلي او کانپور کي د هغو خلکو له شیطاني او وحشیانه اعمالو سره مقایسه کړو چي څه باندي سل کاله یي زموږ نمک خوړلی وو او داسي فکر کېدی چي دوی په تمدن کي پر مخ تللي دي نو بیا ګورو چي د افغانانو پله درنه ده. راورټي ډیکشنري مقدمه

لوستونکو ته دي معلومه وي چي موهن لال، د الیکزاندربرنس د وژل کېدلو له ورځي بیا تر هغه وخته پوري چي د اکبرخان په لاس کښېووت د انګرېزانو کمپ ته د کابل د ټولو حالاتو رپوټونه ورکول او د افغانانو په منځ کي د بې اتفاقیو د اچولو لپاره یي پیسي شیندلي. مګر کله چي د اکبرخان لاسته ولوېدی پخپله موهن لال وایي چي اکبرخان څو څو ځله ماښامنی ډوډۍ ته بلنه ورکړي او حتی د خپل ژوند د ترټولو مهم تصمیم په باب یي سلا مشوره ورسره کوله. د دونه زغم او حوصلي انتظار، په یوویشتمه پېړۍ کي د کوم ډیموکراتیک هیواد او نظام څخه کېدلای سي؟ زه یقین لرم چي که د هر هیواد لاسته خپل داسي یو دښمن ورسي چي په دغه اندازه تاوان یي رسولی وي او ټول یي په جاسوسي خبر وي په شکنجو کي به یي ووژني.

دا د افغانستان د نونسمي پېړۍ د نیمایی کلونو د پېښو خبري دي. په هغه وخت کي او تر هغه وروسته پخپله انګلیسیانو په هند کي، د مهاتما ګاندي او سوباش چندربوس په سطح مخالفینو سره په بندیخانو او کمپونو کي غیرانساني سلوک کاوه. انګرېزانو خپل سرسخته سیاسي مخالفین، په تېره بیا هغه کسان چي د هغوی پر ضد به یي وسلو ته لاس کړ، د اندیمان په ټاپوګانو کي د توروباوبو په نوم بدنامو او غیرانساني بندیخانو ته لېږل او هلته یي له خطرناکو جنایتکارانو او قاتلانو سره په یوه ځای کي ساتل. له تورو اوبو څخه یوازي له هند څخه د انګرېزانو تر وتلو وروسته باقي پاته کسان ژوندي راووتل او له خپلو عزیزانو سره یو ځای سول او د وحشت او بربریت کیسي یي خپري کړي.

د ۲۰۰۱ کال د سپټمبر پر یوولسمه د امریکا د نیویارک په ښار کي پر نړیوال تجارتي مرکز باندي د الوتکو د حملو په نتیجه کي امریکا پر افغانستان باندي تباه کونکي هوایي حملي پیل کړي. دا چي د افغانستان په څېر یوه کمزوري او بې دفاع هیواد سره د امریکا په څېر یوه ستر اتومي طاقت د جګړي اعلان څومره بې منطقه او څومره غیرعادلانه او ظالمانه وو، دا به تاریخ ثابته کړي او دلته زموږ د بحث موضوع نه ده؛ خو د مزارشریف په قلعه جنګي کي د څه باندي دریو زرو جنګي بندیانو قتل عام به د بشري حقوقو له کوم قانون او مقرراتو سره سر وخوري. د امریکا جمهورریس جورج بوش د جنګي بندیانو د وژلو او شکنجه کولو په موضوع کي ځکه له هر ډول بین المللي منشور څخه معافي ترلاسه کړه چي جنګي بندیانو ته یي د دښمنو جنګیالیو نوم ورکړ او له هغوی سره یي هر ډول سلوک روا او خپل حق وباله.

له کابل څخه د انګلیسیانو د وتلو په وخت کي ټول پوځیان تباه نه سول. لکه څرنګه چي مخکي مو وویل، اکبرخان د هندي تسلیم سویو عسکرو څخه د پیاده او توپچي کنډکونو په جوړولو کي کار واخیست. په شمالي کي یو شمېر بندیان د عوامو لاسته ورغلي وه چي ټول یي هندي عسکر وه. د انګلیسي قواوو افسرانو، په کابل کي د انتقامي عملیاتو په ترڅ کي، څه باندي دوه زره هندي عسکر پیدا کړل، چي ځیني یي د غلامانو په څېر خرڅ سوي ول. ډال ریمپل ص ۴۰۷

د یوه هندو عسکر، له یاداشتونو څخه ښکاري چې ډېر نیول سوي هندي عسکر، د ده په شمول، په بازارونو کې خرڅ سول.
البته سیتارام یوازنی هندو عسکر دی چې په افغانستان کې د خپلو بدو ورځو په باره کې یې یو څه لیکلي او موږ ته را رسېدلي دي.« ... زه د سر په اړخ کې په یوه ګولی ولګېدلم. له دې وروسته په ځان نه یم پوه سوی او کله چې پر هوښ راغلم نو پر آس باندې تړلی وم او د جنګ له میدان څخه کابل ته وړل کېدلم. زه پوه سوم چې کابل ته مې د دې دپاره وړي چې هلته مې د غلام په حیث وپلوري. ما له هغه سړي څخه چې زه یې کابل ته وړلم څو ځله وغوښتل چې زما غاړه پرې کړي او یا مې ووژني. د دې لپاره چې قار وروړلم نو په پښتو او خپله ژبه مې ښکنځل ورته وکړل. څو ځله یې چاړه راته وښوروله خو پوه سو چې زه په چاړه بند نه یم نو راته وې ویل چې که کرار نه سې مسلمان کوي مې. او زه ایله کرار سوم... کله چې سړي ولیدل چې زه تر ژوندي پاته کېدلو مرګ ته ترجیح ورکوم نو زړه یې راباندي وسوځېدی. له آس څخه یې کښته کړم د اوښ په کجاوه کې یې وتړلم. که څه هم چې په عذاب وم خو پر یابو باندي تر تړلو دا بهتر وو. افغان زما پر زخم باندي واوره وموښله او درد مې کرار سو. موږ په څلور یا پنځه ورځې کې کابل ته ورسېدو. په مایې افغاني جامې واغوستلې او په بازار کې یې خرڅ کړم. شته منو افغانانو له هندوانو څخه د نوکرانو کار اخیستی. زه ښه تکړه وم او په ۲۴۰ روپیو یې خرڅ کړم. د عثمان بېګ په نوم یوه سړي رانیولم. په دغه وخت کې چې زه یې خرڅولم یو شمېر نور هندي سپاهیان او یو څو تنه اروپاییان مې ولیدل چې د خرڅلاو لپاره یې درولي ول. د اروپاییانو څخه یې افغاني پوځیانو ته د تعلیم لپاره کار اخیست. څرنګه چې دوی ته د شیراز شراب هم رسېدل نو تر موږ یې ژوند بهتر وو.

په دې منځ کې مې یو صاحب ولیدی، چې د کمپنی بهادر په پوځ یې اړه درلوده. هغه ماته وویل چې سرکار به یو لوی پوځ افغانستان ته واستوي او دا وطن به بیرته ونیسي. که موږ ژوندي پاته سولو نو له بنده به وژغورل سو. زما یې اوس نوم هېر دی؛ زه ګومان کوم چې والان به نومېدی؛ خو خبرو یې زما زړه یو څه ښه کړ. زما نوي بادار زما سره بد سلوک نه دی کړی. مګر کله چې به مې سپین سترګې وکړه او یا به مې د تېښتي کوښښ وکړ نو بیا به یې تهدیدولم. ما ته به یې ویل چې که د تېښتي کوښښ وکړي نو خصي به مې کړي او پر یوه داسې چا به مې په ډېرو پیسو خرڅ کړي چې په خپل حرم کې د ساتونکي کار راخخه واخلي. که زما سره والان صاحب د بیرته ژغورل کېدلو امید پیدا کړی نه وای نو ما به حتما ځان وژلی وای...» سیتارام ص ۱۱۵

البته سیتارام د انګریزانو انتقامي قواوو ته معطل نه سو او یوه ورځ چې صاحب یې غزني ته په سفر تللی وو، له یوې قافلې سره وتښتېدی او ځان یې هندوستان ته ورساوه. نور بیا

د لمړی برخی تر پځمه برخه د لوستلو د پاره پر لاندنی «لینکونه» باندی «کلیک» کړی

http://www.arianafghanistan.com/UploadCenter/jahani_a_b_mili_wahdat_de_taarikh_paronake_١.pdf

http://www.arianafghanistan.com/UploadCenter/jahani_a_b_mili_wahdat_de_taarikh_paronake_٢.pdf

http://www.arianafghanistan.com/UploadCenter/jahani_a_b_mili_wahdat_de_taarikh_paronake_٣.pdf

http://www.arianafghanistan.com/UploadCenter/jahani_a_b_mili_wahdat_de_taarikh_paronake_٤.pdf

http://www.arianafghanistan.com/UploadCenter/jahani_a_b_mili_wahdat_de_taarikh_paronake_٥.pdf

*** *** ***

ملي وحدت زموږ د تاریخ په رڼا کې (شپږمه برخه)
jahani_a_b_mili_wahdat_de_taarikh_paronake_٦.pdf